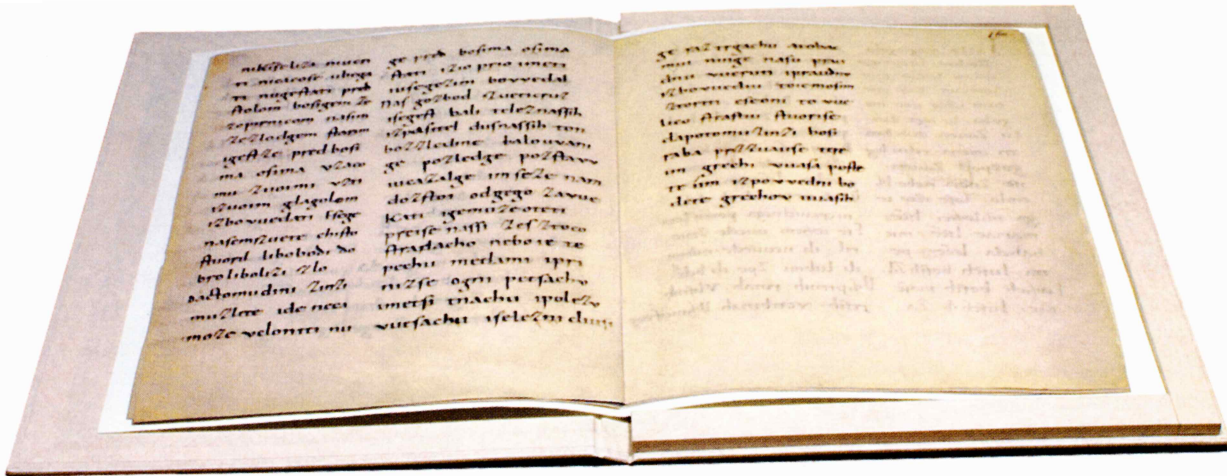


Faksimile Brižinskih spomenikov



Ob izjemni razstavi Rojstni list slovenske kulture, ki je bila od 17. maja do 20. junija 2004 v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani - ogledalo si jo je okoli 27.000 ljudi in je bila najuspešnejša knjižna razstava doslej -, se je založba Slovenska knjiga odločila izdati drugo izdajo faksimila Brižinskih spomenikov ter tako počastiti to pomembno razstavo in prvo srečanje z Brižinskimi spomeniki v Sloveniji.

V Nuku so bili razstavljeni izvirniki štirih najstarejših zapisov v slovenskem jeziku, poleg Brižinskih spomenikov tudi Celovski (Rateški) rokopis, Stiški rokopis (ki ga hrani Nuk in katerega faksimile je tudi že v dveh izdajah izdala založba Slovenska knjiga) in Čedadski (Černjejski) rokopis. Brižinski spomeniki so prvi ohranjeni zapis slovenskega besedila iz 10. stoletja in hkrati najstarejši ohranjeni dokument v slovenskem oziroma v katerem koli drugem slovanskem jeziku v latinici. Že dvesto let so velika tema lingvistike, historiografije in literarne vede. Besedila imajo lastnosti vrhunskih klasičnih besedil, ne le slovenske, temveč tudi evropske srednjeveške kulture. Tako staro in tako edinstveno besedilo je vselej nekakšen enigmatični oreh, dragoceno zmo, ki marsikaj odkriva in še več skriva. Tudi zato so tako slavljene in vznemirljive. Špekulacijam o kraju in času njihovega nastanka, o vsebinskih, jezikovnih, paleografskih in drugih lastnostih in pomenih ni videti konca. Še zmeraj so možna nova branja ali celo odkritja srednjeveške listinske ali druge dokumentacije, ki bi lahko razsvetlila njihov nastanek ali vsaj pokazala na še neznane konotacije.

Približati Brižinske spomenike ljudem

Leta 1992 je založba Slovenska knjiga v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti izdala prvo izdajo popolnega faksimila Brižinskih spomenikov in obsežen znanstveni zbornik, v katerem je bilo zajeto vse dotedanje vedenje o teh prvih zapisih v slovenskem jeziku. Slovenska knjiga je pripravila natan-

čen faksimile spomenikov in celoto založila v 1999 oštevilčenih izvodih. Izdaja je bila že pred leti razprodana.

Z drugo izdajo faksimila Brižinskih spomenikov želi založba ta prvi zapis v slovenskem (ali sploh katerem koli slovanskem jeziku v latinici) približati širšemu krogu zainteresiranih. Zato to ni znanstvena izdaja, temveč ji je priloženo krajše strokovno besedilo o zgodovini in pomenu Brižinskih spomenikov. Napisal ga je Mihael Glavan. Nekaj besed o faksimiliranju je napisal urednik izdaje dr. Martin Žnidarskič. Faksimilu je dodan tudi prevod vseh treh spomenikov v sodobno slovenščino.

Izvornik Brižinskih spomenikov je bil v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja posebej za faksimile fotografiran v Bavarski državni knjižnici v Münchnu. Ker so spomeniki na dveh mestih uvezani v obsežen latinski kodeks, ki ga - zaradi vrednosti - ni bilo mogoče razvezati (pa tudi stroški razvezave in vnovične vezave bi bili preveliki), so bile strani fotografirane neposredno iz kodeksa. Zato je reprodukcija posameznih folijev v hrbtu približno dva milimetra ožja od izvornika, a to na velikost pisanega besedila ne vpliva in je reproducirano v razmerju 1 : 1. Reprodukcijsko in tiskarsko delo je opravila tiskarna Akademische Druck- und Verlagsanstalt iz Gradca. Zdaj je to tiskarna Print & Art Faksimile GmbH, ki je s takratnih predlog tudi tiskala drugo izdajo faksimila.

Pravila faksimilov

Za izdajanje faksimilov veljajo danes v svetu določena pravila, ki jih taka izdaja mora izpolnjevati. Format listov mora biti enak formatu izvornika oziroma mora biti vsaj

reprodukcija popisanega dela strani ("zrcalo") v razmerju 1 : 1. Izvornik je treba reproducirati tak, kot je danes. To pomeni, da morajo biti reproducirane tudi morebitne prazne strani ali prazni foliji. Skrbno je treba reproducirati tudi vse morebitne poznejše pisne pripombe na rokopisu, kot tudi različne žige, packe in podobno. Če so npr. posamezni listi izvornika v desnem spodnjem robu umazani od listanja, se reproducirajo tudi ti madeži. Porezava posameznih listov mora biti enaka kot v izvorniku. Pergamentni listi namreč ponavadi niso ravno porezani. Pri reprodukciji barv (zlasti pri faksimilih iluminiranih izvornikov) so zahteve še posebej visoke. Barve morajo biti, kolikor je le mogoče doseči z današnjimi tehničnimi sredstvi, kar najbolj zveste izvorniku, tako da zadostijo tudi zahtevam po znanstvenem preučevanju umetniških značilnosti. Od časa, ko je nastala prva izdaja faksimila Brižinskih spomenikov, je tehnologija zelo napredovala, tako da danes izvirnike reproducirajo s posebnimi digitalnimi kamerami (in jih ni treba več razvezati) in nato digitalno sliko prenesejo neposredno na tiskarsko ploščo. To omogoča tudi natančno prekrivanje štirih osnovnih barv, v katerih se tiska, še posebej pa zlato in srebrne barve, ki ju skoraj vedno najdemo v iluminiranih rokopisih.

Obravnavani faksimile ima vse lastnosti izvornika. Listi so posamezno in nepravilno obrezani, tako kot so ohranjeni v kodeksu. Izvornik ima pet folijev: 78, 158, 159, 160 in 161. Iz knjigoveskkih razlogov so v faksimilirani izdaji dodali en list, potiskan kot pergament, ki ga v izvorniku ni. Na njem je natisnjen kolofon faksimila. Vsebinska in ročno izdelani šatulji je naslednja: 12 strani faksimila Brižinskih spomenikov ter spremna brošura O Brižinskih spomenikih na 24 straneh.

V. M.

